

סימן יח

אם רשאים להניח שגם הכלה תתן טבעת להחתן תחת החופה

ד' אדר תשכ"ט.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

בדבר אלו שאחר שהחתן קדש בטבעת את הכלה נתנה גם הכלה להחתן טבעת ואמרה הריני מקודשת לך או אתה מקודש לי, ודאי לענין הקידושין מאחר שכבר נתקדשה כדן הם קידושין גמורים, ומה שגם היא נתנה וגם אמרה מה שאמרה הם דברי הבל ושטות. ואף שידעו מתחלה הם והעדים שיעשו כן שגם היא תתן טבעת ותאמר לא שייך לבטל הקידושין משום שנימא שהוא כאיגלאי מילתא שרוצים שהקידושין יהיו גם ע"י נתינתה ואמירתה, דהרי אף אם היו מתנים כן בפירוש היה זה כמתנה ע"מ שכתוב בתורה שאינו כלום וכ"ש שלא מועיל גילוי מילתא לבד, ואף אם יתנו בתנאי כפול כהלכות תנאי שיחולו קידושין רק באם תתן לו גם היא אח"כ טבעת ובאמירה נמי ודאי יחולו הקידושין כשיתקיים התנאי כתנאי דע"מ שתתן לי מאתים זוז וכל תנאי וזה פשוט.

אבל אסור לעשות זה לא מבעיא אם מנהג הנכרים הוא כן שהוא איסור מדאורייתא אפילו אם אינו חק לע"ז אלא חק הבל ושטות שכתבו התוס' בע"ז דף י"א דבלא כתיבא באורייתא אף שאינו היפוך דין התורה נמי אסור, וכ"ש בזה שהוא נגד דין התורה ובדיני הנכרים צריכה גם היא לקדש שנמצא שעושין כחק שלהם שודאי הוא באיסור הלא, אלא אף אם אינו כלל חק הנכרים נמי נראה דאסור לעשות כן בשעת החופה אף בלא אמירה, ובאמירה אף אח"כ אם הוא סמוך להחופה, דיש לדמות זה להגזירה דהבא ראשו ורובו במים שאובין דא"ר ביבי א"ר אסי בשבת דף י"ד שהוא משום דבתחלה היו טובלין במי מערות מכונסין וסרוחין והיו נותנין עליהן מים שאובין להעביר הסירחון, ומ"מ בא מזה שאמרו לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין אף שהיה ידוע שנתנו המים שאובין להעביר סירחון, וכ"ש הכא שמה שגם היא נותנת טבעת הוא לקידושין שיש להוש' שיבא מזה שיאמרו שגם האשה יכולה לקדש את האיש, ואף שעדיין לא נמנו ב"ד לגזור ואין זה

ממילא איסור ממש. מ"מ ודאי זה עצמו שעושין דבר שיכול לבא לזה הוא ודאי ענין איסור.

ובעצם נראה לע"ד שהוא איסור גדול שהרי ע"ז עושין שישכח מהרבה דין קידושין ושכחת דין אף שלא יבא לשום קלקול הוא איסור לאו דהא אמר ר"ל במנחות דף צ"ט כל המשכח דבר אחז מתלמודו עובר בלאו ולרבינא בשני לאוין ולרנביי בג' לאוין. וגם עיין ביש"ש ב"ק פ"ד סימן ט' דלשנות הדין אף לצורך גדול ואף כשיש חשש פקוח נפש אסור משום שהוא ככופר בתורת משה, והתם איירי בליכא חשש קלקול ומכשול דהא איירי שם בשור של ישראל שנגח שור של עכו"ם שברור שב"ד רשאים לחייב להישראל לשלם להעכו"ם כשיש חשש פ"ג, ומ"מ לומר שהדין הוא כן אסור אף במקום פ"ג וא"כ הוא רק מצד שינוי דין התורה לבד בלא קלקול למעשה מזה, ולכן בעושין מעשה שיגרום שישכחו דין האמת ולשנותו לדין אחר עוברין על איסורין אלו. ואין להקשות מהא דהקשה רבא על טעם אביי שהטעות היה שאמרו אלו ואלו מטהרין מאי נ"מ הא קא טבלי בהגן, אף דאיכא בזה שכחה ושינוי הדין, דהתם הא עשו זה להעביר הסירחון ולא היה להם לחוש שיגרום זה לטעות, ולכן אף אחר שראו שגרים זה לשכחת הדין היה זה מגרם רחוק שאין לאסור, וגם אולי בכלל אין לאסור לאדם לעשות דבר לצורכו בשביל חשש רחוק כזה מצד איסור דשכחת הדין, שהוא ודאי פשיעתם שלא רצו ללמוד ולהשים אל לבם כלל עשה הטעות, והוצרך רבא לומר שרק משום שבא ממש קלקול להרבה אנשים לעבור על איסור כרת דגדה וטומאת קדשים גורו. אבל הכא כשירגילו שגם היא תתן טבעת ותקדש שהוא בלא טעם כלל רק לשנות הדין יש לאסור מצד זה עצמו אף אם לא יבא לידי קלקול כלל, שלא יטעו לומר שסגי רק בקידושין שלה אלא יאמרו דהדין הוא שצריך שתרוייתו יקדשו נמי הוא איסור גמור וברור מצד שכחת הדין ושינוי הדין.

ידידו ואהבו בל"ג.

משה פיינשטיין

אם רע הולכת מהעיר ואם

כ' מע"י שליט"א.

הנה בד

ואכילתו ואין לו שם אלא לבריות אותה בנ באשר שאלו יהיה רב שבעיר מהעיר

הנר דאל"כ דרים ע משום א אלא כן יש לתק גם של שיש ה שעבר דלאיסור ובמקום נמי אין אף אם שאסור יותר לחשוד דמראיר שיכול שם עז לאסור

שהלכה ממנו תיכף כשנודעה שאינו רוצה להוליד בנים כלל כדבארתי, שלכן אף אם היה נוגע זה להאשה עצמה להתירה להנשא הייתי ירא מלהתירה מפני חומר א"א שהחמירו בה הרבה, אבל כיון שנוגע זה להבן והבת שהנידון הוא לענין לאו דממורות דאדרבה התורה הקלה בהו הרבה וגם רבנן מצינו שהקלו הרבה פשוט וברור שיש להתירן לינשא לקהל.

זקנך אוהבך בלו"ג,

משה פיינשטיין

סימן יד

אם יש למנוע מלישא אשה שחוששין שהיא בת הנדה והיא צנועה ובעלת מדות טובות

כ"ז סיון תשל"ח

מע"כ נכדי היקר והחביב מאד הרה"ג מוה"ר יעקב טענדלער שליט"א.

הנה אחיך הרה"ג מוה"ר מרדכי שליט"א אמר שנשאלת מאחד שראה שידוך שהציעו לו בתולה צנועה ויקרה יראה את השי"ת ומדקדקת מאד בדיני התורה ובעלת מדות חשובות ואוהבת תורה ולומדיה, אבל הוריה אינם שומרי תורה שא"כ היא בת הנדה שבלשון הרמב"ם רפט"ו מאי"ב כתב שהבן ממנה פגום ואינו ממזר, וכן הוא בש"ע אה"ע סימן ד' סעי' י"ג שכתבו כל רבותינו מפרשי הש"ע שאין הכוונה לדינא, שהיא כשרה אף לכהונה והביאו מד"מ ומהרש"ל ותשובת הרא"ש ותשובת רשב"א וזה פשוט וברור אבל הכוונה שהוא מקולקל וראוי להרחיק מהם, אם יש לו לחוש לזה בבתולה זו להמנע מלנושאה בשביל זה אף שהיא צנועה ויקרה ובמדות טובות כדלעיל.

הנכון לע"ד מה שהשבתי לאחיך הנ"ל דאף אם נימא שמבת הנדה ממש אף אם היא צנועה ויקרה ובעלת מדות טובות כאשה כשרה וחשובה, נמי היה צריך להתרחק משום דאולי יש לחוש שאף שהיא מתגברת על טבעה ומתנהגת כראוי מצד שהיא יראה את השי"ת מ"מ יש לחוש לבגיה ובגותיה שלא יוכלו לעמוד נגד יצרם, וגם אולי כוונת פגום הוא מחמת שנולד בעבירה, מ"מ כשלא ידוע ודאי יש לנו לסמוך שאינה בת הנדה אלא אשה שנולדה בהיתר, דהא טבילת נדה אינה צריכה כוונה להטהר כמפורש בחולין דף ל"א ע"א בנדה שנאנסה וטבלה דר' יהודה אמר רב אמר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה מטעם דאר"ג בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ואף שר' יוחנן פליג על רב ואמר שם אף לביתה לא טהורה ורב ור' יוחנן הא הלכה כר' יוחנן מ"מ הכא משמע שר"ג נמי סובר כרב דהביא ראיות ממתני'

עברו על איסורין לאוין דמלקות ומכיון שנוטלין שכל גדול הוא גם לתיאבון שאף לרש"י שלית לו הק"ו דהרמב"ם יפסלו גם לרבא.

ד. בהא דעיקר ספקות בעצם קרושי קאנסערוואטיוון אף אם היו שם עדים כשרים, מחמת שאין עושין כהלכה

וא"כ לא מביעא כפי ששמענו עליו שהיה תמיד בעצמו עד אחד מעדי הקידושין שנמצא שהיו קידושין בפסולי עדות דאורייתא שאינו כלום, ואף שהיו גם שני עדים כשרים שנצטרפו עם הראב"י הרי נפסלו בצירופן להראב"י מדין נמצא קרוב או פסול, ואפשר שלא היו כלל אף עדים כשרים על החתונה שם כי על חתונה כזו שנעשה אצל רב קאנסערוואטיוון ובבית כנסת שלהם לא מצוי שיהיו שם עדים שומרי תורה, אך אף אם היו גם עדים כשרים הא איכא גווי דכולם נפסלו מטעם נמצא אחד מהם קא"פ כגון שהכשרים נצטרפו בשעת הקידושין דאף דלא נתכוונו להעיד כלל כדרך כל הנמצאים על החתונה שלא מתכוונים להיות עדים לראות הקידושין ולא לבא להעיד לפני ב"ד לעולם, כיון שאף כוונת העדים שראו להעיד ג"כ הוא רק להעיד כזה שיספרו לאינשי דרך ספורי חדשות ופטומי מילי שהיו על החתונה של פלוני ופלונית וזה אפשר יפסלו להרא"ש במכות דף ו ע"א אות י"א שהביא הח"מ סימן מ"ב סק"ו אף הכשרים מדין קא"פ אך להב"ש שם סק"ה למסקנתו להרא"ש לא נפסלו, אך מצד זה דבר רחוק שיפסלו מ"מ איכא ספק נוסף קצת גם מצד זה. וגם עצם מעשה הקידושין אפשר לא נעשה כהוגן כיון שאינו בקי בהלכות קידושין ואף אם בקי לא איכפת להראב"י כל כך שיעשו כדין דהא עושין הרבה אינשי דברים שבדו מעצמן שגם הכלה נותנת טבעת להחתן תחת החופה בשעת קידושין ואומרת ג"כ איזה דבר שהרבה ראב"איים הכניסו זה בענין מעשה הקידושין ולא ניכר מי מקדש למי אם החתן את הכלה או הכלה את החתן, ואולי נראה שהוא רק מעשה שחוק דחלופי דנתינת מתנות לסימן בעלמא על שנעשו בחשיבות איש ואשתו ולא שהוא מעשה קנין אישות שהצריכה תורה שאולי לפי כוונה זו הוא כלא נעשו קידושי תורה ולא נתקדשה כלל והוא אצלי ספק גדול שלא מצאתי לזה ראייה עדיין. וכשנודמן לרב אחד באיזו חתונה שמכריחין אותו והוא אנוס בפרנסתו לעשות הקידושין דוקא באופן שהכלה תתן ג"כ טבעת להחתן צריך להודיע אותם וגם להעדים כי רק נתינת החתן להכלה הם קנין הקידושין, ונתינת הכלה להחתן לא שייך להקידושין כלל אלא הוא רק מתנה בעלמא ואמירתה תהא בלשון שהם דברי נתינת לאהבה ולחבה אחרי שכבר הוא בעלה.

עכ"פ הרי נתבאר כמה ספקות שיש בקידושי בעל הראשון בעצם אף בלא ענין טעות בהקידושין, ואף אם היו קידושין גמורים הם קידושי טעות בודאי לע"ד בזה

נסתם יהיה איסור גם לנקבו, ורק כשיעבור אחר איזה זמן יסתם ממילא בלא שום מעשה מסתבר שלכו"ע אין בזה איסור סרוס, אף שכתבתי שם שיש גם קצת להסתפק, אבל מאחר שבעובדא זו לא שייך להתרפא אלא בנתוח לתוך הגוף ברור שאף להרא"מ הוא סרוס גמור ואסור לסרוס אף באשה מדרבנן לכו"ע, ולהגר"א באיסור עשה מדאורייהא.

ב.

בנתנה הכלה טבעת לחתן, ואם מותר לחתן לילך בטבעת שקבל מהכלה, וקרושי רעפארמער

בזה שמסתפק כתר"ה למאי דכתבתי בח"ג דאה"ע סימן י"ח שאסור בשעת הקידושין לסדר שגם האשה תתן להאיש המקדש טבעת אף בלא אמירה גם כשאינו חק הנכרים ואם הוא חק הנכרים אף רק במדינה זו שאיכא גם הלאו דובחוקותיהם לא תלכו, שנסתפק כתר"ה אם יש איסור להאיש לילך בטבעת שנתנה לו הכלה שלא בשעת קידושין מטעם חוקות העכו"ם, נראה לע"ד דלא שייך לאסור דהא ליכא אחר מעשה הנישואין חק אצל העכו"ם שילך האיש בהטבעת שנתנה לו איזה זמן ורק לנוי בעלמא הוא הולך בהטבעת שבזה ליכא האיסור אם הוא ג"כ הולך לנוי. ורק אם הטבעת שנתנה גם האשה להאיש בשעת הנישואין אצל הנכרים הוא טבעת הניכר שהוא רק בשעת נישואין יש אולי לאסור להחתן לילך בו שלא יאמרו שנתנה לו בשעת קידושין כחק הנכרים לקידושין, אבל מסתבר שאין לאסור גם באופן זה מאחר דההליכה אחר הנישואין ודאי הוא רק לנוי ואולי גם לסימן שהוא נשוי, והסימן שייך שישים באצבעו הרבה שעות וגם ימים אחר הנישואין אין טעם שיחשדו שעשו הקידושין כהנכרים שהוא חשד גם על הרב מסדר הקידושין והעדים, וגם הא הרבה אינשי היו בשעת החופה ולא ראו ולא שמעו שעשו דבר הור הזה הרי הוא כידוע ומפורסם לכל שלא נעשו קידושין דמעשה הנכרים אלא הולך בטבעת כזה לנוי ולסימן שהוא נשוי, ואף שאולי מכוער הוא ליראי ה' אין לאסור לכאורה לע"ד.

ומה שכתב כתר"ה שכמדומה שאיכא סתירה לתשובה זו דסימן י"ח לתשובה שם דסימן כ"ה לענין תוקף קידושי רעפארמער, איני רואה שייכות כלל דתשובה דסימן י"ח היתה ברב כשר שסידר הקידושין דנתינת טבעת מהחתן להכלה לפני עדים ובאמירת החתן הא"מ לי, אך אחר זה הניח לעשות דבר הבל בעלמא שגם הכלה נתנה להחתן טבעת ואמרה הריני מקודשת לך או אתה מקודש, אף שודאי מה שהניח הרב להכלה לעשות זה עשה איסור גדול,

מ"מ מה שעשה כהוגן שהוא מעשה הקידושין היה כדין אף שנכנע לרצון הכלה שגם היא תתן לקידושין להחתן ותאמר שהיא מקדשת, אבל הא דסימן כ"ה היתה ברעפארמער ראביי שקבע זה לצורך במעשה הקידושין הרי שפיר מוכיח שאין עושין קידושי התורה אלא שהוא נתינת טבעות בעלמא על שנעשו איש ואשה אבל לא היה שום מעשה על הקידושין, וגם דברים למעשה קידושין לא היו שם אלא דברים שרוצים בהאישות כדכתבתי שם. ומה שהזכיר מה דפוסקים מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה לא ידוע לי כוונת כתר"ה בזה.

ג.

אם מותר לדלג הימים שראויה להתעבר ואם להתיר להנשא ע"י כן

מה שכתבתי בח"א דאה"ע סימן ק"ב דאם כבר יש להם בן ובת רשאים לדלג הימים שיכולה להתעבר ולבעול רק בימים שלדעת הרופאים בזמננו לא תוכל להתעבר אם קשה לפנייה העיבור או צער הגידול, דב"ל איסור מצד מצוה דשבת מדרבנן, שכתב כתר"ה שהוא אליבא דרמב"ן סוף הבא על יבמתו (ס"ה ע"ב) שמצות ולערב אל תנח אינה חובה ממש, הנה מפורש זה בש"ע אה"ע סימן ע"ו סעיף ו' האשה שהרשת את בעלה אחר שנשאת שימנע עונתה ה"ז מותר בד"א שקיים מצות פו"ר אבל אם לא קיים חייב לבעול בכל עונה עד שיקיים, הרי מפורש שבשביל שבת מותר למנוע כמה עונות ואינו מחוייב לבעול כשהרשת לו שליכא חיוב עונה בכל עונה, משום שצריך לומר דאין חיוב שבת עליו מדרבנן פעין דאורייתא ואין הפירוש דהם תיקנו שחייב בפו"ר לעולם שלא שייך להקל בשביל שהוא מדרבנן בשביל קושי קצת, רק במקום חולי וצער טובא ופסידא איכא איזה עניני חיובי דרבנן שלא גזרו כדאיתא בכתובות דף ס' ע"א וגם בשביל דברים אלו לאו כל עניני דרבנן התירו, אלא מוכרחין לומר דהוא חיוב אחר שא"ר יהושע ביבמות ס"ב ע"ב מקרא דקהלת שלא יבטל לגמרי ומדויק קצת מלשון הקרא דנאמר אל תנח ירך שמשמעו שלא יבטל לגמרי, ומה שאמר שם דמתני' דלא כר' יהושע משום לשון המשנה לא יבטל דמשמע דביש לו בנים רשאי גם לבטל לגמרי וכלשון רש"י מתני' דמשמע הא אם יש לו יבטל דלא כר' יהושע, שמעינן דגם לר' יהושע לא חייבוהו, במצות פו"ר בלא שיעור אלא דהוא בחיוב חדש דלא יבטל מפו"ר, שלכן הוא רק לענין שחייב ליקח אשה בת בנים שבדרך הטבע יוליד ממנה בנים אף כשימנע מלבעול כשיקשה לו אפילו בקצת קושי וזה סגי לקיום חיוב שבת. וכן משמע